

A magyar gazdaságpolitikai és belpolitikai helyzet elemzése, értékelése – a 2007. I. negyedév nyomán

Budapest, 2007. április

// Ez a kézirat nem a nyilvánosság számára készült, hanem: megrendelésre. Ha bármiféle körülmény okán esetleg olyanoknak is a kezébe kerülne, akik nem tekinthetők a megrendelő által felhatalmazott olvasónak, akkor, ez esetben a szerző arra kéri az olvasót, hogy – semmiképpen se idézze, ne hivatkozzon a kéziraatra, és ne is adja oda általam nem ellenőrizhető más olvasóköri köröknek további felhasználásra. Köszönettel:

- a szerzők //¹

---

¹ Ezt a figyelmeztetést még a munkánk kezdetén írtuk a bevezetés elé, amikor még fogalmunk sem lehetett arról, hogy ez az elemzői elfoglaltság csaknem másfél évtizeden át tart majd. Idővel persze a szűkebb környezetünknek is feltűnt, hogy negyedévente kb. tíz napon át nem lehet velünk szót váltani sem, ezért a legszűkebb kollegiális és hozzáértő baráti kör is megkapta e negyedéves jelentéseket, főként azért, hogy az esetleges tévedésekre, kiegészítendőkre vagy kijavítandó momentumokra felhívhassák a figyelmünket. A hivatkozási korlátozás azonban végig érvényben maradt. KL. 2021.02. 12.

TARTALOM

Rövid bevezető és összefoglaló.....	3
I. A kormányzati gazdaságpolitika főbb területeinek változásai.....	4
1. Általános vélemény.....	4
2. Költségvetési politika.....	4
3. Monetáris politika.....	6
4. Jövedelempolitika.....	7
II. Politikai viszonyok az első negyedévben.....	10
1. Pártok, pármozgások, változások.....	10
2. Kormányzati viszonyok.....	14
2.1. Gátló tényezők.....	14
2.2. Háttértényezők.....	15
2.3. Döntések, konfliktusok.....	16
3. A hatalmi mező egyéb fontos tényezői	19
3.1. Parlamenti munka.....	19
3.2. Köztársasági elnök	21
3.3. Közvélemény.....	22
3.4. A külpolitikai feltételekről.....	23
4. Várospolitikai kalandozások.....	25
5. Rövid zárszó.....	27

Rövid bevezető és összefoglaló

2007 első három hónapját párhuzamosan terhelte meg három különféle, bár egymással több ponton is érintkező kihívás.

A gazdaságpolitikát illetően mindenekelőtt az volt alapkérdés, hogy a tavalyi évben végül elfogadott konvergencia-program jegyében zajlanak-e a legfontosabb döntések és folyamatok, avagy továbbra is a váltakozó hitelességű korrekciók rángatják, szedik darabokra e kulcsfontosságú területet.

A kormányzati politika teljessége az imént említett vonatkozásnál még tágabb kihívások közepette volt kénytelen megszerveződni. A tavaly őszi nagymértékű hitelvesztés után nemcsak az volt kérdéses, hogy mennyit tud visszaszerezni a kabinet a kormányzás sikeréhez feltétlenül szükséges tekintélyből, hanem az is, hogy a korábban meghirdetett reformszándékokat követik-e érdemi döntések/lépések is - vagy marad az, amit másfél évtizede már kényszerűen megszokhattunk: sok-sok szó a reformokról és a cselekvések helyett azok változatlan színlelése...?

Végül, az őszi fejlemények nyomán nem tűnt alaptalannak annak szüntelen firtatása sem: mi teljesül a „márciusban újrakezdjük”-reprízéből? A tavaszra elnapolt forradalmi hevület valós fenyegetését valójában senki nem volt képes megfelelő módon megbecsülni. Mindenesetre tény: az elmúlt őszt kellően óvatossá tett mindenkit abban az értelemben, hogy még a legvadabb, legelképesztőbb forgatókönyvek megvalósulását sem tekinthettük egyértelműen kizárhatónak. Egyszóval, 2007 kezdetekor korántsem lehattünk nyugodtak afelől, hogy a tavasz mit hoz majd. Megnyugvást, vagy újabb utcai lázongásokat?

I. A kormányzati gazdaságpolitika főbb területeinek változása

1. Általános vélemény

A kormány - az Európai Unió szabályait követve - 2006 decemberében ismét benyújtotta Magyarország Konvergenciaprogramját a brüsszeli bizottságnak. A decemberi változat a szeptemberben elfogadotthoz képest csak az időközben új GDP-számítási módszer alapján készült adatokban különbözött. (A KSH 2006 végén új, EU-szabályokat követő módszertan alkalmazására tért át, és 2000-ig visszatekintve módosította a GDP termelés adatsorait.)

Brüsszel ismételten elfogadta a programot, de ismételten felhívta a figyelmet betartásának fontosságára. A kormány tisztában van ennek jelentőségével, és eddig felmutatott magatartásával a programteljesülés kockázatának mérséklésére törekedett.

2. Költségvetési politika

A 2006. évi költségvetési hiány – a GFS számítás szerint – 2033,8 milliárd forintot tett ki, ami a PM értékelése szerint némileg elmaradt a tervezettől. Ez a vélemény a novemberi tervadathoz való viszonyítás alapján fogalmazódott meg, aminek nincs különösebb jelentősége. (Az eredeti terv 1542,6 milliárd forintos hiányt irányzott elő.)

Az előzetes adatok szerint az uniós szabályokat követő ESA elszámolás szerinti 2006. évi államháztartási hiány a GDP 9,6 százalékára rúg, ami kedvezőbb, mint a konvergencia-programban várt 10,1 %,.. Annak ellenére, hogy a GDP növekedése elmaradt a tervezettől (3,9 % a 4 % helyett), és még inkább azért, mert a fogyasztás bővülése (1,2 %) lényegesen kisebb lett a vártnál (3,1 %); ez utóbbinak az áfa-bevételek szempontjából van jelentősége.

Az államháztartás 2007. évi tervezett GFS deficitje nem tér el lényegesen az ESA szerintitől, ezért a havonta publikált adatok alapján a korábbiaknál jobban követhető a brüsszeli mérce szerinti teljesülés is. Az eddigi adatok azt jelzik, hogy a tényleges hiány rendre elmaradt a PM által előzetesen prognosztizálttól, ami ebben az esetben is arra utal, hogy – szemben a korábbiakkal – a kormány erősen konzervatív tervezési gyakorlatot követett és követ, ami a piaci folyamatok alakulása szempontjából kedvező.

A Pénzügyminisztérium az aktuális adatok alapján rendre újabb és újabb prognózist készít. Eszerint az önkormányzatok nélkül számított államháztartási hiányt januárban még 1670 milliárd forintra prognosztizálta, márciusban azonban már csak 1600 milliárd forintos deficitet várt. Az önkormányzatok költségvetése csak a zárszámadáskor válik ismertté. Ettől

függetlenül a kabinet máris lefelé korrigálta a várható ESA hiányt is, 6,7 %-ra a konvergenciaprogram-béli 6,8 %-kal szemben.

Az időközben ismertté vált 2006. évi előzetes adatok végre reális összehasonlítási alapot adnak a költségvetési előirányzatokhoz. (A költségvetési tervezet parlamentnek benyújtott változatában ugyanis csak az előző évi előirányzatokhoz lehetséges viszonyítani, amiből erősen torzított információk következnek akkor, ha a tervezett és a tényleges tételek lényegesen különböznek egymástól. Az utóbbi évek magyar gyakorlatára pedig ez volt a jellemző.) A 2006. évi adatokkal való összevetésből kitűnik, hogy rendkívül konzervatív módon határozták meg az idei keretszámokat: a bevételeket jelentősen alátervezték, a kiadásokat pedig fölé. Már önmagában ez is garancia az idei fiskális mutatók teljesítésére.

Néhány példát: a 2007. évi terv szerint a társasági adóbevétel 25 %-kal csökken, ami képtelenség, hiszen nem lesz recesszió és belép a 4 százalékos szolidaritási adó is. Az áfa-bevételek ugyanakkor csak 7,7 százalékkal nőnek, miközben csak az infláció kb. ennyivel emelkedik, és a megemelt áfa-kulcsok többletnövelő hatása háromnegyedéven keresztül érvényesül. A fogyasztói támogatások jelentős csökkentése ellenére ugyanakkor a kiadási oldalon azok enyhe emelkedésével számolnak.

Az első negyedévben felhalmozott deficit meghaladja az időarányost, de ez a bevételek és kiadások szezonális alakulásából következik.

A külföldi és hazai értékelésekben is mindinkább teret nyer az a vélemény, hogy az idei államháztartási hiány alatta marad az előirányzott GDP arányos 6,8 %-ának. De egészen bizonyos, hogy ezúttal nem fog túlteljesülni, mert a kabinet kitüntetett figyelmet fordít a költségvetési és ezáltal a gazdaságpolitika hitelességének visszaszerzésére.

Ennek jegyében döntöttek az Alkotmánybíróság által megsemmisített elvárt adó miatt kieső bevételek pótlásáról. A hiányzó, eredetileg tervezett 55 milliárdos befizetés helyébe 30 milliárd forintot a tartalékokból mobilizálnak, és megszigorítják a veszteséget kimutatók elszámoltatását. Ez tartalmában épp úgy a szürke gazdaság kifehérítésére irányul, mint elődje, de lehetővé teszi, hogy a ténylegesen veszteséges cégek igazolják magukat.

Az államháztartási reform keretében az első negyedévben bevezetésre került a vizitdíj, az ápolási és a doboz díj. Döntöttek a felszámolandó, átalakítandó kórházakról is.

3. Monetáris politika

2006. március 1-jétől új elnöke van a jegybanknak, Simor András személyében, akit a piac megnyugvással vett tudomásul. Az új elnök megerősítette, hogy nem kíván eltérni az inflációs célkövetés rendszerétől. A piac a monetáris és fiskális politika jobb összhangját, együttműködését várja az elnökeserétől. Simor András a FED elnökök politikáját kívánja követni, vagyis csakis nagyon fontos esetekben, röviden, lényegre törően megszólalni. Akkor is a piacnak és nem a kormánynak akar üzeni. Ezzel – nagyon helyesen – rehabilitálja a jegybanki eszköztár egyik fontos elemét, a verbális intervenciót. Ezen túlmenően kiemelte, ami a jegybank törvény szerinti feladata, hogy a kormány gazdaságpolitikáját támogatni fogja mindaddig, amíg az nem sérti az MNB elsődleges feladatának, a forint stabilitásának védelmét.

A jegybank egyik alelnökének, Szapáry Györgynek is lejárt a megbízatása, helyére Karvalits Ferencet nevezték, aki az FHB éléről tért vissza az MNB-be, ahol korábban ügyvezető igazgatóként dolgozott. Karvalits Ferenc a Monetáris Tanács tagja is lett. (A nyár folyamán távozó másik két alelnök helyébe lépők már nem lesznek tagjai a Monetáris Tanácsnak.) Ezzel – ha úgy tetszik – nőtt a Monetáris Tanácson belül a „galambok” aránya, hiszen Karvalits Ferencet a miniszterelnökhöz közelálló személyként tartják nyilván.

A jegybank februári inflációs jelentésében megemelte a 2007-re várt fogyasztói áremelkedés mértékét (6,9 %-ról 7,4 %-ra), de mérsékelte a 2008-ra előirányozottat, ami a 3 százalékos inflációs cél közelébe kerülhet. Ezzel jelentősen csökkentette a további kamatemelések esélyét, illetve közelebb hozta a kamatcsökkentési pálya kezdetét. A Monetáris Tanácson belüli vita tárgyát ez idő szerint az képezi, hogy tovagyűrűznek-e vagy sem az egyszeri inflációt emelő hatások, vagyis, hogy egyszeri, vagy elhúzódó inflációs púpról van-e szó 2007-ben. Az elemzők többsége az egyszeri, szeptembertől gyorsan lehúzódó, decemberre 5 százalék alá eső infláció mellett érvel. Ez esetben lehetséges a 2008-as inflációs cél teljesülése.

Március elején egy tudományos tanácskozáson a jegybank frissen távozott igazgatója, Hamecz István felvette a jelenlegi árfolyamrendszer feladásának szükségességét, azt, amit az IMF már többször is javasolt, ám amire nézve korábban a jegybank nem készített előterjesztést. A nevezett konferencián több szakértő is hozzászólt a kérdéshez, ami így részévé vált a közgazdasági közbeszédnek.

A kormány a felvetésre - az adott körülmények közt – a lehető legjobb választ adta: az árfolyamsáv eltörlése nincs napirenden. Ha majd napirendre kerül, megvizsgálják. Ezzel

kihúzta a spekuláció méregfogát, hisz köztudott, hogy az árfolyamrezsím minden kérdésében közös a döntés a kormány és jegybank között. Megítélésünk szerint ez a válasz arra is utal, hogy a közeljövőben a kabinet nem kíván e kényes kérdéssel foglalkozni. Hisz valahányszor bármi is szóba jött a miniszterelnök részéről, ami az árfolyamra vonatkozott, a piac azonnali felbolydulással válaszolt. A mostani kritikus évben (években) semmi szükség további jelentős kockázati tényező felvállalására. S különösen nincs szükség az export visszafogására és az import ösztönzésére, a sáveltörléstől ugyanis az elemzők többsége a forint további beerősödését várja. Ebben az esetben a gazdaság dinamikája tovább hűlne, külső egyensúlyának mutatói pedig romlanának.

Egyébként a sáveltörlés könnyítené a monetáris politikát és az egyensúlyi árfolyam kialakulását – hosszabb távon, de rövid távon a reálgazdaság növekedését veszélyeztető túlerősödést váltana ki, ami az amúgy is mérséklődő növekedési pályán korántsem kívánatos.

A Monetáris Tanács március végén változatlanul hagyta a 8 százalékos alapkamatot, noha a hetek óta erősödő forintárfolyamból csökkentésnek kellett volna bekövetkeznie. (Bokros Lajos ezt is prognosztizálta.) Döntésével az MT ebben a helyzetben azt is deklarálta, hogy a forinterősödést a spekuláció hatásának és nem a fundamentális tényezők javulásának tekinti, továbbá, hogy kamatdöntésénél valóban nincs tekintettel – még az erős sávszél közelében sem – az árfolyam-alakulásra. De nem tartotta szükségesnek a januári vártnál nagyobb bérkiáramlásra tekintettel az inflációs nyomást kamatemeléssel mérsékelni.

4. Jövedelempolitika

Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban (OÉT) a munkaadók és munkavállalók 5,5-8 százalékos béremelésben állapodtak meg 2007-re az ez év január végéig elhúzódó tárgyalások eredményeként a versenyszférára. Kiinduló helyzetben a munkavállalók 10 százalék feletti béremelést kértek, a munkaadók azonban csak 3-4 százalékra láttak esélyt. A kialakított mérték ugyan szokatlanul széles sávban határozza meg az ajánlott emelés mértékét, de a konvergencia-pálya teljesülése szempontjából elfogadható. A vállalkozások 2007. évi kedvezőtlenebb jövedelempozíciója alapján ugyanis kevés esély látszik annak a korábbi gyakorlatnak a folytatására, hogy a tényleges keresetnövekedés meghaladja a megállapodásbeli legmagasabb értéket is. Megfigyeléseink szerint a munkaadók a korábbiaknál is nagyobb mértékben törekednek a béren kívüli juttatások kiszélesítésére, kiváltandó a béremelés egy részét, és lehetőség szerint kívánnak a béremelési döntésekkel,

amelyekre a szokásosnál is később, az első félév vége felé fognak sort keríteni. Ezek a körülmények mérséklék a keresleti nyomást.

Ugyanakkor olyan megállapodás született a közszféra béremelésére, amely a 2007. évi költségvetés felpuhítását jelenti, eltérést az elfogadott konvergencia-pályától. A költségvetés szerint a közszférában idén csak akkor lehetett volna bért emelni, ha annak fedezetét létszámcsökkentéssel teremtik meg. Ezzel szemben olyan megállapodás jött létre az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanácsban (OKÉT) a 2007. február 19-én aláírtak szerint, hogy a kormány a 2008. január 16-án esedékes 2007. évi 13. havi fizetés felének kifizetését 2007. július 1-től vállalja. Az illetményelőleg a havi keretek 8,3 százalékát jelenti. E megállapodás alapján a kormány törvényjavaslatot nyújt be az országgyűlésnek, ami 2007-re kb. 70 milliárd forintos költségvetési többletkiadást jelent. Az előleg, mint keresetelem a 2008. évi keresetnövelés számításakor részét képezi a 2007. évi báziskereseteknek. E megállapodással elhárult a 2007. február 21-re meghirdetett sztrájk veszélye.

A kormány és az Egységes Közszolgálati Sztrájkbizottság között megkötött megállapodás további tartalma szerint:

- 2008. januárban a közszolgálatban dolgozók megkapják az előlegként folyósított és az esedékes 13. havi fizetésük különbözetét, és kapnak még félhavi 13. fizetést is, ha ezt a konvergenciaprogram teljesülése lehetővé teszi.

- 2008. januárjától az év végéig havonta 13. havi illetményelőleg címen a közszolgálatban dolgozók keresetük 8,3 százalékában részesülnek.

- 2007. augusztusában tárgyalásokat kezdenek a 2008. évi keresetemelkedésről és az illetményrendszer minden eleméről, hogy a közszférában 2008-ban ne csökkenjenek a reálkeresetek.

- 2009. január 16-án sor kerül a 2008-ban folyósított illetményelőleg és az általános szabályok szerint járó 13. havi fizetés különbözetének rendezésére.

- A 2009. évi 13. havi fizetést – amely eredetileg 2010. január 16-án lenne esedékes – 2009 végén fizetik ki, és ezt követően visszaállnak a decemberi folyósításokra.

A 2006-ról áthúzódó 2,5 százalékos béremelkedéssel együtt a létrejött megállapodás szerint 6,65 százalékos béremelés várható az államháztartásból finanszírozottak körében. Ez a mérték azonban a 2007. évi létszám-megtakarításokból felszabaduló bértömeg újraosztásával és más, saját forrású fejlesztésekkel tovább emelkedhet.

Miközben az OKÉT-ban létrejött megállapodással a költségvetés uniós szabályok szerinti hiánya automatikusan nem emelkedik 2007-ben (a 13. havi fizetés esedékessége ugyanis 2008. január), a jövedelempolitika lazulásán keresztül az infláció keresleti korlátja gyengül. De a fiskális következmény sem marad el teljes mértékben, mert a svájci indexálási rendszer miatt a nyugdíjmelés felerészt a bérnövekedéstől függ. A vártnál nagyobb bérnövekedés 2007. novemberében, az éves nyugdíjmelés korrekciójánál megterheli a költségvetést, s ugyanakkor az infláció jövedelem-korlátja is megereszkedik. A 2007 folyamán folyósított félhavi 13. fizetés beépül a bérszintbe, és a további bérkövetelés – a nyugdíjmeléssel együtt - már ezen a bázison fogalmazódik meg, ami a konvergenciapálya későbbi torzulásához vezet.

A jövedelempolitika felpuhulásából következő vázolt körülmények hatását ellensúlyozza viszont, hogy a bruttó és nettó béremelkedés üteme közti különbség a vártnál lényegesen magasabb lesz. A GKI Gazdaságkutató Zrt. például 2 százalékpontra becsülte a különbséget, ami a modellszámítások szerint legalább 5 százalékpont. A januári kereseti dinamikák is inkább visszaigazolták, mintsem cáfolták a modellezés eredményét. Vagyis a nettó keresetnövekedés lényegesen kisebb lesz a feltételezettnél, és az infláció effektív korlátjaként ez jelentkezik.

Összességében úgy látjuk, hogy sem a monetáris, sem a fiskális, sem pedig a jövedelempolitika terén nem történt az első három hónapban olyan jellegű/mértékű kisiklás, ami veszélyeztethetné a konvergenciaprogram ez évi teljesíthetőségét. A korábbi évekhez képest már ez is eredménynek tekinthető.

II. Politikai viszonyok az első negyedévben

1. Pártok, pártmozgások, változások

2007 első hónapjai úgyszólván mindegyik releváns párt esetében a konszolidáció jegyeit mutatták. Ez a rövid kijelentés némi magyarázatra szorul, mivel a felszínt tekintve egyáltalán nem a nyugalom látszott a meghatározó mozzanatnak.

Az MSZP-ben számtalan találgatás előzte meg Gyurcsány Ferenc elnökké jelölését, vadabbnál vadabb jóslatok láttak napvilágot januártájt. Eleinte még állítólagos vetélytársáról is tudott a sajtó, bár ez a szocialisták estében egyáltalán nem kizárt, legalábbis abban az értelemben semmiképpen sem, hogy az egyedüli jelölt legfeljebb az utolsó pillanatban értesülhet rejtőzködve maradt vetélytársai valós támogatottságáról...Valószínűleg mindezzel GYF is tisztában lehetett, ezért lepte meg a párt kongresszusát azzal a hajmeresztő ajánlattal, hogy ő csak legalább háromnegyednyi igenlő szavazat birtokában vállalja az elnöki pozíciót. Nagyon is árulkodó mozzanatra utal egyik legrutinosabb vezetőjük, Lendvai Ildikó másnapi nyilatkozta, miszerint ő „szabályosan rosszul lett” GYF váratlan bejelentésétől... A magunk értelmezése szerint: ezzel a dupla vagy semmi játékkal szerette volna Gyurcsány elejét venni annak, hogy az előzetes informális, csoportközi pártalkuk nyomán olyan helyzetet teremtsenek számára, amelyből ő már csak folyamatos engedmények révén tudna kijönni. Ezt a csapdát tehát elkerülte, viszont az elnökválasztó kongresszus feltűnően gördülékeny mivoltát nézve nem túlzás azt állítanunk, hogy e diadalmenetért ma még nehezen felmérhető áldozatokat hozott.

A kongresszust megelőzően, három héttel korábban GYF a Népszabadságban megjelentetett egy, ma már szokatlanul nagy terjedelmű politikai pamfletet, amelyben jó néhány fontos ponton megelőlegezte a szocialista párt radikális átalakításának szükségességét. Némely kérdésben valóba sikerült vihart kavarnia, ám a kongresszuson ebből a változtatási szándékból nagyon keveset lehetett érzékelni.

Összegző véleményünk: GyF feltűnően könnyedén vette át az egyszemélyi uralmat az MSZP fölött, s e győzelem érdekében sokkal kevésbé bolygatta meg a korábbi hatalmi status quo-t a párton belül, mint ahogyan ezt nagyon sokan gondolták. Valószínűleg e két mozzanat egymást magyarázza.

Előrejelzésünk ennek megfelelően: a várható belső és komoly tétre menő konfliktusokat elnapolták, mert az MSZP uralkodó körei belátták, hogy a jelenlegi viszonyok

között nincs más választásuk, mint GYF teljes támogatása, GYF viszont belátta, hogy e támogatásnak az az ára, hogy nem bolygatja meg az évtizedes informális hűbéri pártviszonyokat. Mindenki kivár. Az öregek GYF meggyengülésére, GYF pedig arra, hogy az új helyzetben a régi gárda már semmiféle érdemi mondandóval nem lesz képes újra legitimáltatnia magát.

A jelen helyzet győztese azonban mégis GYF, mert az idei politikai szezon kezdetén maga mögött tudhatja az egész pártot, s az előző őszen ez egyáltalán nem így volt...Olyannyira nem, hogy a tavalyi, szept. 17-től nov. 4-ig tartó súlyos belpolitikai válság hét hetében nemigen lehetett látni az uralkodó pártot, mint politikai tényezőt. Úgy viselkedtek kormányfőjük árnyékában, mintha illegalitásba vonultak volna. Ennek a rejtőzködő, konfliktust kerülő magatartásnak vetett tulajdonképpen véget a február végi elnökcseré.

Az SZDSZ tavaszi elnökválasztó küldöttértekezletét régen tapasztalható média-érdeklődés kísérte. Kóka és Fodor mérkőzésének szívesen adott helyt nemcsak a közszolgálati, hanem még a bulvár-média is. Nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk: március utolsó hétvégéjén a hazai politizáló közvéleménynek nagyjából tízszer akkora hányada kísérte figyelemmel ezt a küzdelmet, mint ahányan valóban érintve voltak benne. Régen övezte a liberálisokat ilyen széleskörű érdeklődés. S azt is jól érzékelték, hogy a tét jóval nagyobb annál, mint amit pusztán a két személy megjeleníthet önmagában. Fodor Gábor esetleges győzelme a koalíció jövője szempontjából számos kényelmetlen kérdés újbóli napirendre kerülésével járhatott volna. Kóka János győzelme viszont egyértelműen azt jelentheti, hogy GYF pozíciói nemcsak a saját pártjában erősödnek meg, hanem a koalíciós partner soraiban is. Olyan tömegű összehasonlítás, párhuzamos interjú, elemzés jelent meg az utolsó hat-hét során mintha az SZDSZ éppen az általános választások megnyerésének kapujában állt volna...

A választás napja meglepő eredményt hozott, kiderült, hogy Fodor Gábor támogatottsága a párton belül sokkal magasabb annál, mint amire a bebetonozott, évtizednyi ideje pártot irányító szűk elit számított. Ez a szinte tökéletesen döntetlen erőviszonyokat sejtető szavazás a későbbiekben jelentékenyen befolyásolja majd a győztes Kóka János választandó stratégiáját is. Annyi bizonyos, a liberális párt életében 2007 tavaszán visszavonhatatlanul véget ért az a politikai irányvonal, amely 1993 óta, azaz tizennégy éve meghatározta e párt vonalvezetését. Valami új jön, amiről egyelőre Kóka elmondásában csak annyit tudhatunk, hogy fiatalabb, a sikert sokkal jobban áhító, versenyképesebb politikai formációval kell a jövőben számolnunk. Meglátjuk. Amit biztosan tudhatunk az az, hogy a legközelebbi választások (2010) szempontjából még a lehető legjobbkor bonyolították le az elnökcserét. (Ha balul ütne ki a mostani eredmény, akkor is lesz még idő korrekcióra.)

Elnökválasztás /pontosabban szólva: újraválasztás/ zajlott az MDF soraiban is, meglepetés természetesen ott sem születhetett, hiszen nem is volt rá komolyabb ok. Az MDF Dávid Ibolya vezetésével már tavaly túljutott a legnehezebb fázison: felfogták, bemérhették és megérthették, mit is jelenthet a jobboldali térfélen a Fidesz ellenére létezés; milyen kockázatokkal, terhekkal és mellékhatásokkal jár együtt az, ha tartósan megcélazzák a jobb-közép-pozíciót? Az idén valamennyi közvélemény-kutató azonosította e törekvések visszaigazoltságát: tíz éve nem volt arra példa, hogy az MDF huzamosabb időn keresztül a választani hajlandó lakosság soraiban stabilan 7-8 százalékos támogatottságot tudjon maga mögött. S e tavaszon azt is világosan lehetett érzékelni, hogy e jobb-közép-térfoglalás biztosan számíthat a Fidesz folyamatos hibái nyomán újabb és újabb mérsékelt célcsoportok pozitív érdeklődésére.

Ám ami GYF-nek sikerült, azt az MDF nem engedte meg Dávid Ibolyának: az ő előzetes mandátum-hosszabbítási kísérletét nem övezte egyértelmű támogatás, a többség elvetette a 2010-ig tartó előzetes politikai hitelnújtási garancia-kérelmet. Érdekes helyzet: megválasztják, kitartanak mellette, de nem szeretnének számára hosszabb távra szóló bianco-csekket kiállítani.

Végül, a Fideszen belüli mozgásokról érdemes egy hosszabb bekezdés erejéig megemlékeznünk. Az év elején a média jelentőségéhez mérten túlértékelt azokat a belső villongásokat, melyek Orbán Viktor elnökségének megkérdőjelezéséről tanúskodhattak. E sorok írásakor még messzinek tűnik a májusi pártkongresszus, de a tavaszi fejlemények nyomán kizárt, hogy OV újraválasztását komolyabb veszély fenyegetse. Az ellenzék elsőszámú vezére február elejétől olyan erővel, gyakorisággal és intenzitással vetette bele magát a rendszeres média-szereplésbe, amire legfeljebb csak GYF mutatott példát. Nem volt olyan alkalom, amit kihagyott volna, bár e szereplések nem mindegyike szolgálta politikai presztízsének növekedését. Sőt! Azt a szerepkört még csak-csak betöltötte, melynek jegyében nem létezett és nem is létezhetett egyetlen olyan kormányzati döntés/lépés sem, amit ő azonnal és határozottan vissza ne utasított volna. De ennek a reflexes politikai viselkedésnek néhány ponton megmutatkoztak a hátulütői is. Érdekes, ezen a koratavaszon a legszembetűnőbb kudarckokat mindenekeelőtt a nemzetközi konnotációval rendelkező lépések során volt kénytelen elviselni. Láthatóan nem övezte szélesebb szimpátia Brüsszelben azt a törekvést, hogy a magyar belpolitikai küzdelmek eldöntésébe bevonják az európai politikát is, mintegy – döntőbírósként. Ennél még negatívabb visszhangja támadt annak a mára már kicsit komikussá szelídült, elkötelezetten szovjet-ellenes attitűdnek, amit a Fidesz pártja, s elsősorban elnöke a gázvezeték-viták kapcsán márciusban produkált. Az általa kiprovokált

vita nemcsak arról tanúskodik, hogy OV-nak változatlanul komoly problémái vannak önnön - s az ország - valós méretarányainak érzékelésével, hanem arról is, hogy a szakpolitikai kérdéseknek ideológiai frontokra történő terelésével továbbra is több konfliktust képes okozni, mint mennyit utána meg tudna oldani. Mindezen balfogások ellenére is úgy látjuk: OV helyzete saját táborán belül erősödőben van, a vele szemben szervezkedő, alternatívákat kereső erőket vagy kiszorította, vagy pedig semlegesítette, és semmi komolyabb jele nincs annak, hogy ne válasszák meg elsőprő többséggel újból a Fidesz elnökének. (A jobboldal strukturális problémái ettől még természetesen megmaradnak, ám nem fognak felőlük nyilvános vitákat folytatni. Egy ideig megint nem.)

Összegezve a politikai viszonyoknak a pártok szintjén tapasztalható mozgásait, a következőket mondhatjuk:

- Minden látszat ellenére az egész magyar pártszerkezet sokkal inkább a konszolidáció irányába mozog, semmint a válságok felé. Az egyes releváns pártok esetében is azt láthatjuk, hogy megkezdték a következő választásokra a felkészülést, rendezik a soraikat, a belső hierarchiákat, stabilizálják vezérkaraikat, körbebástyázzák elsőszámú vezetőiket.
- S ami az egyes pártok szintjén megfigyelhető, az igaz a szerkezet egészére nézve is. Nagyon nehezen képzelhető el újfajta politikai képződmény sikeres bevezetése ezen a pártpiacon, noha kétségtelen, hogy megint példátlanul magas a tartózkodók, csalódottak aránya (mint mindig, két választás között, félúton). Ilyen időkben mindig megjelennek azok a pártkísérletek, amelyek a csalódottak nagy tömegét szeretnék magukhoz vonzani, azután – némi lanyha és nem kitartó – média-érdeklődés után nyomtalanul hullnak bele a kollektív politikai felejtés feneketlen gödreibe. Most is ilyen időket élünk.
- Ebből a helyzetből kitörni csak úgy lehetséges, ha valamely karakteres vezető a saját pártján belül radikális változtatásokat képes végrehajtani. A 2007-es év első három hónapja nyomán azt mondhatjuk: egyikük elől sincs elzárva ez a lehetőség, és egyikük sem látszik kellően erősnek és eredetinek egy ilyen mélységű fordulat megtételéhez. Szóval: marad minden úgy, ahogyan eddig volt....

2. Kormányzati viszonyok

A Gyurcsány Ferenc–vezette kormánynak nem nagyon lehetett más célfüggvénye, minthogy a rémes őszt után visszaszerezze a kormányzás minimális presztízsét - itthon is és külföldön is. Könnyű ezt egy mondatban így, összefoglalóan kijelenteni, ám nem árt megjegyezni, hogy a politikai tekintély eljárása gyorsan megy, a megszerzése fáradságos feladat, de a visszaszerzése szinte kilátástalan vállalkozás. A legkézenfekvőbb megoldásnak az látszott, ha a kabinet előremenekülve, kihasználva a reformkényszer lehetőségeit, minden erejével igyekszik áttolni a politika súlypontját a szakpolitikai kérdésekre – szemben az elmúlt hatnyolc hónap szimbolikus/érzelmileg túldúsított politikai gyakorlatával. Ezek a felismerések részben teljesültek, részben nem, mert nem voltak a radikális változtatáshoz megfelelő körülmények.

2.1. Gátló tényezők

Januárban a kormányzást irányító szűkebb csapatnak még mindig azon kellett gondolkodnia, hogy miféle megfelelő válaszokat adhatnának az ősszel kialakult helyzetből máig megmaradt és tisztázatlan kérdésekre... (Ha netán a tévékből nem értesülhettek volna a rendőrségi fellépéseket kísérő viták tovaryűzéseiről...akkor elegendő volt az ablakon kitekinteniük, látni a Kossuth teret övező, esztétikus és ízléses alumínium-erdőt.) Vagyis az újévre áthúzódva számtalan jogalkotási, szervezetirányítási, rendészeti és egyéb kihívással voltak kénytelenek szembesülni, s ezek egyike sem könnyítette meg a tulajdonképpeni kormányzási feladatokkal való foglalataskodást.

Nem beszélve arról, hogy február közepétől mind fenyegetőbb viharzónaként látszott közeledni az új március 15. Még ki sem heverték a nagy-nagy őszi túlélő-kalandot és máris amiatt kellett rettegniük: mi lesz az újabb ünneppon? Gondosan lehetett mérlegelni, mit rontottak el októberben, mi az, amit feltétlenül el kell kerülni és mi a teendő akkor, ha tényleges utcai összecsapásokra kerülne sor. A részleteket mellőzve is könnyen belátható, hogy nem éppen ezek azok a körülmények, amelyek közepette lehetséges ideális reformlépések kormányzati döntéseit előkészíteni.

E kép teljességéhez hozzátartozik még egy jelentős mozzanat: a kormányfő február végén megpályázta a pártelnöki széket is. Ennek azért van jelentősége, mert a választások utáni néhány hét nyomán már kellő nyomatékkal derülhetett ki, hogy ez a kabinet is roppantul személyfüggő lesz – azaz a kormányfő személyes érdeklődésének, politikai aspirációinak formálódása rettenetesen befolyásolja az össz-kormányzati munka alakulását is. Gyurcsány

Ferenc nagyjából személyesen jeleníti meg mindazt, amit a kormányzás jelent, s ha neki egy időre az MSZP a fontos, akkor közvetlen döntési környezete, segítőinek csapata sem tehet mást, mint azt, hogy ők is azzal foglalatostkodnak.

Január utolsó napjaiban a miniszterelnök megjelentetett - a Népszabadság mellékleteként – egy szokatlanul nagy terjedelmű politikai röpiratot, amelynek oldalain szétválaszthatatlanul keveredtek össze a napi kormányzati kihívásokat épp úgy érintő kérdések, mint a rendszerválás eddigi két évtizedét érintő dilemmák, valamint a jellegzetesen pártpolitikai-ideológiai alapvetések. A következő két hétben olyan intenzitású média-rohamot produkált GYF, mintha megint a választási kampány sűrejében lettünk volna. És ez bizonyos fokig így is volt, a túlmozgásos média-szereplést mindenképpen magyarázta a küszöbönálló elnökválasztás. (Indokolta, de nem magyarázta meg teljesen, mert megint az történt, hogy e lázas kampányaktivitás kevés lehetőséget biztosított a mindennapi kormányzati munka komolyan vételére.)

Összességében: a pártfoglalás, a márciusi ünnepi előkészületek félelmei, a tavalyról megmaradt függő ügyek együttesen meglehetősen nehezen áttörhető korlátok közé szorították az előzetesen meghirdetett reform-kormányzást. Mind szervezeti, mind döntési, mind pedig kommunikációs értelemben. S ennek nyomán az is sejthetővé vált, hogy a tényleges reformokra vonatkozó, érdemi kormányzás legfeljebb csak az ünnepek elmúltával kezdődhet el.

2.2. Háttértényezők

Az imént felsorolt összefüggéseket az élesebb szemű elemzők épp úgy észre vehették, mint a szigorúbb média-figyelem. Volt azonban még valami más is: az előző év végén kiszivárgott, hogy a kormányzás közvetlen szervezeti környezetét - az ott tevékenykedő személyi állománnyal egyetemben - radikálisan átalakítják az év első hónapjaiban. Eleinte az vált közismertté, hogy visszaállítják az egykori kabinet-rendszert, vagyis a kormányfőt újfent körülveszi majd az a szervezeti mentő-mellény, ami korábban is megfigyelhető volt, legfeljebb az nem volt érthető: miért is szüntették meg korábban?

A körvonalazódni látszó kabinet felépítését megismerve az is világossá vált: vadonatúj kommunikációs részlegek épülnek ki, s többnyire olyan emberekből, akiknek eddig úgyszólván semmiféle közük nem volt – nemcsak a kormányzáshoz, de általában a

politikához sem. (Erre a hiányra nem kell feltétlenül reflexesen reagálni, lehet annak kifejezetten gyümölcsöző hatása is, ha valakinek fogalma sincs a kormányzásról, és úgy lesz kénytelen eladni a végterméket. Legalább nem zavarja számtalan olyan háttér-alku, amelyek előzetes nem-ismerete talán jobb is ...) Nem egyszerű belső-szervezeti átcsoportosításról van/volt szó, hanem arról, hogy a felállítandó modellnek sokkal jobban kell majd szolgálnia a kormányzati reform-lépéseket.

A modell intézményesítése sok okból halasztódott, végül Gál J. Zoltán március 19.-től vehette át hivatalosan is a kabinetfőnöki funkciót, s a teljes szervezeti világ kiépülése is csak ezután kezdődhetett meg. Vagyis e sorok írásakor még alig van mögöttünk kéthétnyi tapasztalat, s ez túl rövid idő ahhoz, hogy bárhogy is minősíthessük a változásokat. (Mindenesetre félig-meddig már az új modell kudarctörténeteként könyvelhető el az új kormányzóvivő kiválasztásának szomorújátéka, s mint első munkadarab, számos tanulság levonására ösztönözhetne...ha lenne, akit érdekelne e tanulság.)

A további részleteket mellőzve, lényegében azt állítjuk, hogy csaknem egy éves késéssel, kb. 2007. április elején érte utol magát a kormányzás az adekvát szervezeti modell megtalálása tekintetében. Körülbelül mostanra állt fel az a - miniszterelnököt és szakpolitikai reformokat egyaránt felkészíteni és kiszolgálni képes - döntési modell, a hozzá tartozó szervezeti struktúrával, amelyből valóban levezethető lesz az egy évvel korábban meghirdetett új kormányzás eszméje. Eme összegző megírása idején még nemcsak azt nem tudjuk kitalálni, hogy mi lesz majd e hosszadalmas késlekedésért megfizetendő ár, hanem még azt sem tudhatjuk, hogy ez a modell, ha késve is, de legalább beváltja-e a hozzá fűzött reményeket?

2.3. Döntések, konfliktusok

A gazdasági életet közvetlenül érintő döntésekről az összegző első pontjában már részletesen írtunk. Voltak azonban olyan lépések, amelyeknek közvetlenül talán nem beláthatóak a gazdasági következményei, ám a későbbiekben akár meghatározóak is lehetnek. Az év első hónapjaiban nem kétséges, hogy az egészségügyet érintő döntéseknek volt a legnagyobb visszhangja. Már a tavalyi évben világossá vált, hogy a sok-sok ígéret és reformszándék közül ez lesz az a terület, ahol mindenképpen jelentős, netán évtizedekre kiható változások lesznek. Az idén ennél már konkrétabb élményeink lehettek: minden kételkedés és ellenállás hiábavalónak bizonyult, a vizitdíj-szisztéma pl. az útjára kelt. A média és az ellenállásra

számító közhangulatot meglovagoló ellenzéki bíztatás ellenére talán mindenkit meglepett az, ahogyan a rendszer életbe lépett.

Ennél lényegesen nagyobb horderejű – s gazdasági következményeit tekintve is jelentősebb – ügynek látszott a kórházak átalakítása, amely nemcsak kórház-bezárásokat, nemcsak átcsoportosításokat, nemcsak megszokott kötődések feladását jelentette, hanem ennél jóval többet. Először is olyan jellegű feszültségzónát, ahol a regionális szemléletmódnak ütköznie kellett a hagyományos megyei redisztribúció szokásaival. Másodszor, olyan konfliktust, ahol a kormány közvetlenül konfrontálódik a meglehetősen ellenérdekelt összetételű önkormányzatokkal. Harmadszor, olyan jellegű csatát, amelyben a szakmai-érdekvédelmi köntösbe bújt eu-érdekcsoportokat nagyon könnyű volt direkt-politikai küzdelmekre felhasználni. Azt is mondhatnánk: az előjelek a lehető legkedvezőtlenebbek voltak. A végső határidők lejárta előtt másról sem lehetett értesülni az újságokból, rádió- és tévéhírekből, mint arról, hogy melyik város, melyik megye mely kórháza nem lesz majd hajlandó megkötni az új szerződéseket. Ehhez képest április elején az a helyzet, hogy az érintettek elsöprő többsége mégiscsak aláírta a megállapodásokat, s úgy tűnik, hogy nemcsak a radikális ágyszám-csökkentés, de a kórházak körzetesítése is megoldhatónak tűnő feladattá változott át.

Azért írtunk erről az esetről részletesebben, mert tantörténetnek tekintjük. Minden előjel arra utalt, hogy a kormányzat nem lesz képes ezeket a – valóban nagy horderejű változásokat – az érdekeltek ellenében végigvinni. Magyarországon nagyon-nagyon régen nem történtek olyan mértékű, horderejű kormányzati lépések, amelyeket nyilvánvalóan az érintettek rövid távú érdekei ellenében, ugyanakkor az ő hosszabb távú érdekeikért kellett keresztülverekedni. (Utoljára ilyen döntéseket talán 1995-ben kellett megélni...) E sorok írójának az a véleménye, hogy az egészségügyi reform kapcsán történeteknek szemlélet-alakító, más, lényeges területekre is kiható következményei lehetnek. Több szempontból is.

A kormány pl. megtapasztalhatja azt, hogy a reformlépésekkel szemben nagyon hangosan fellépő csoportok talán mégsem kapnak olyan széles társadalmi támogatást, aminek okán meg kellene hátrálni. A média meglepődhet azon, hogy nemcsak a napi botrány-következmények jegyében lehetséges a reformokhoz viszonyulni, hanem elképzelhető még akár a többszempontú, a hosszabb távú hatásokkal is számot vetni képes tájékoztatás. Végül, a Fidesznek is át kell gondolnia, hogy a meghirdetett reformokkal szemben nemcsak a mindenáron történő ellenállás az egyetlen politikai alternatíva, hanem érdemes lenne a szakpolitikai alternatívák szintjén a maguk elképzeléseit is megformálniuk. S eme utóbbi aspektusnak azért is lehet nagy jelentősége, mert szintén ennek a tavasznak az egyik

legalapvetőbb politikai tanulsága, hogy a remélt népszavazási kezdeményezések nem lesznek alkalmasak a kormányt megdönteni akaró szándék realizálásához. Magyarán, mire tényleg megteremtődne a népszavazás ideális közjogi feltételei, addigra a magyar társadalom többsége esetleg beletörődne a kikerülhetetlen változások elfogadásába.

Az elmúlt két-három hónap másik fontos fejleményének az látszik, hogy az egyetemeken valami hasonló zajlik. Tavaly még általános volt a felzúdulás, ma meg már a rektori konferenciától a hallgatói szervezetekig lassan minden érdekelt fél belátja az elkerülhetetlen változások szükségességét. Vagyis mire lehetne népszavazni, addigra az összes érintett már megkezdte az új helyzethez való alkalmazkodását.

Az év első három hónapjának voltak olyan döntései is, amelyek azért nem vívhatták ki a közönség szélesebb érdeklődését, mert inkább a háttérben lévő zónákra, az apparátusok, a közigazgatás, a felhasználói szervezetek világára vonatkoztak. Ezek közt nem kevés a kormányzat működését alapvetően érintette; utaltunk már a kabinet-rendszerre való visszaállásra, illetve a kormányzati kommunikáció világát fenekestől felforgató döntésekre. E háttérmunkálatok közül azokat tartjuk a leglényegesebbeknek, amelyek a Nemzeti Fejlesztési Terv, illetve a NFÜ működését érintik. *A lassan, de biztosan kibontakozó képből egy olyan új, a szervezetek, vállalkozók, önkormányzatok ezreit érintő kultúra látszik előbújni, aminek jegyében az intézményesített Magyarország zöme a korábbi forrásszerző szokásait még az idén kénytelen lesz radikálisan átalakítani.* Részben azért, mert csak az új sztenderdeknek megfelelő pályázatoknak lesz érdemi esélyeik. Részben azért, mert kénytelenek lesznek figyelembe venni olyan szélesebb körű fejlesztési prioritásokat is, amelyek eddig közvetlenül nem érintették a tevékenységüket. S részben meg azért, mert a pillanatnyi előny, haszon, siker kategóriái mellé egyenrangú fontosságú tényezőként kerülnek oda azok a hosszabb távú érdekek, amelyek átgondolásától már nagyon sokan elszoktak. (Ez lesz pl. a helyzet az egész oktatás-fejlesztési, képzési álmokkal: eddig lehetett szerezni forrásokat úgy is, hogy senki sem volt érdekelt számolni a képzési intézmények produkcióinak leendő piaci következményeivel. Ezután viszont e szempont bekerül a forrás-szerzés elemi feltételei közé, és nagyon sok intézmény meg fog lepődni: választ kell majd ugyanis arra is adniuk, hogy rajtuk kívül kinek van/lesz szüksége még az általuk kiképzettekre...)

Összegezve egy későbbi figyelmeztetést: úgy látjuk, hogy az idei évben a kevésbé látható kormányzati tevékenységek közül messze a legfontosabbak azok, amelyek az ősztől szélesebb körben megismerhető pályázati lehetőségek feltételeit, alapjait, szervezeti kereteit és normáit teremtik meg.

X X X X X

Áttekintve a kormányzati viszonyok alakulását, tömören és a fontos árnyalatok megrajzolást mellőzve azt állítjuk, hogy

- durván egy szűk év késéssel, nagyjából 2007 áprilisában jutott el a GYF-vezette kormány oda, hogy elkezdhet kormányozni. Az első három hónap elment a konvergencia-program megtalálásával, meg — mint azt később az őszi beszédből megérthettük - a belső pártpolitikai feltételek megteremtésével. Aztán az egész őszi válság-elhárítással, s az idei év első két-három hónapja az érdemi kormányzati tevékenység feltételeinek megteremtésével telt. *Ha mindaz igaz, amit most itt leírtunk, akkor – nagyjából mostanában kezdődik el az érdemi, azaz a szakpolitikai döntések folyamatos és egymással össze is függő rendszerén nyugvó kormányzás.*
- Ha bárki ezen megütközne, és felháborítónak tartaná ezt a megállapítást, akkor csak arra hívnánk fel a figyelmet: a Medgyessy-kormány pl. fennállása három év és négy hónapnyi ideje alatt el sem jutott idáig, a Horn-kormány nagyjából kilenc/tíz hónap kellett mindehhez, az Orbán-kormány pedig nyolc hónap után csöndben, az egésztől súlyosan hallgatva, de félretette eredeti reformcéljait és helyettük valami egészen másféle kormányzási stratégiát kezdett követni. Vagyis, megítélés kérdése, hogy ezt az említett késlekedést mihez képest tartjuk soknak vagy kevésnek. Ha tényleg teszik, folytatják, akkor ez lesz az első olyan kormány tizennyolc év után, amelyik azt csinálja, amit meghirdetett - és amit valóban el lehet tőle várni.

3. A hatalmi mező egyéb fontos tényezői

3.1. Parlamenti munka

A parlamenti munka az idei februárban nagyjából hasonló rítusok szerint szerveződött, mint már ötödik éve. A szezonnyitó ülésen a miniszterelnök elmondja általános, szokásosnál hosszabb évértékelő beszédét, majd az ellenzék ezt darabokra szedi, a többi párt is hozzászól, és nagyjából három-négy napig ezekkel a keretekkel szegélyezetten zajlik a hazai belpolitika. Még Medgyessy Péter honosította meg 2003-ban ezt az évkezdő beszédet, mint politikai szokást - eredeti szándéka szerint azért, hogy ellenpontozza Orbán Viktor - 1999 februárja óta rendszeresen megtartott házon kívüli – ú.n. Vigadó-beszédeit.

Legfeljebb abban fordult elő némi változás, hogy OV inkább előtte, vagy utána akar-e saját beszédet tartani. Minden megoldást láttunk már, s mind egyre megy, mert a média nagyjából két hétig mást sem csinál, mint minden elképzelhető metszetben összehasonlítja a két produkciót. Tudják ezt maguk az érintettek is, ezért már nem is leplezetten igyekeznek egymást is a megfelelő címkével ellátni.

Az idei évben GYF láthatóan a konstruktív, a reformok szakpolitikai lépéseivel foglalatосkodó vezető arcát igyekezett megformálni, s ehhez későbbi, parlamenti megnyilvánulásai során is megpróbált ragaszkodni. OV pedig úgy vélte, hogy folytatható és folytatandó a tavalyi őszi forradalmi hagyomány; szezonnitójában meghirdette azt az „új többséget”, amelynek történelmi feladata a hazug és népnyzó újarisztokrata-kormánytól megszabadítani a sokat szenvedett népet.

A parlamenti szokásrend sem változott tavaly őszi óta, az ellenzék többsége azonnal kivonul, mielőst az általuk el nem fogadott kormányfő szólásra emelkedik, a koalíciós többség pedig különösebb küzdelmek nélkül rendre megszavazza a kormányzati előterjesztéseket. Az idei hónapok érdemi döntései nagyjából a konvergenciaprogram jogszabályokká változtatásából állnak, szűkebben pedig - ami lényegében ugyanezt jelenti - a költségvetés végrehajtásához kapcsolódó döntéseket szavazzák meg. Az elmúlt hónapokban a parlamentben ritkán került sor emlékezetes pillanatokra, de egy tény feltétlenül meg kell külön is említenünk. Annak ellenére, hogy a koalíció és az ellenzék között a minimális szint alá süllyedt az elemi együttműködés, annak ellenére, hogy korábban évekig szórakoztak egymás jelöltjével, *sikerült teljes létszámúvá tenni az Alkotmánybíróságot*, erre pedig korábban nem sok remény látszott. Szinte bizonyos, hogy a következő években nem fordulhat elő - megfelelő létszám hiánya okán - az elemi működés veszélybe kerülése.

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a kormánynak a korábbiakhoz képest megnyugtatóbb jogalkotási háttere lesz. Az elnök, Bihari Mihály - noha eredetileg szocialista jelölt volt - egészen biztosan középen és a szakmai megfontolások prioritásának figyelembevételével fogja testületét irányítani. A sajtó az elmúlt hetekben lázasan elemezte az új összetétel lehetséges politikai szimpátiáját, s általában arra jutottak, hogy kevésbé lehetséges ellenzéki többségű ellensúlyként tekinteni majd e testület leendő döntéseire.

E sorok írója nem állhatja meg e ponton egy személyes jellegű megjegyzés megtételét. Korábban a mostani bírói karnak öt tagja is egykoron kollégám volt, néhányan tanszékiek is, a többséget is eléggé régen, kb. húsz éve ismerem ahhoz, hogy ki merjem jelenteni: e mostani AB esteében legfeljebb a tagok megválasztásának pillanataig volt jelentősége

bármelyikük korábbi pártháttérének/támogatottságának. Mihelyst alkotmánybíróvá váltak, mindegyikük számára a szakmai meggyőződés és tudás sokkalta fontosabb motiváció, mint bármiféle – lehetséges, vagy csak sejtetett – pártbefolyás esélye. Ez pedig a jelen összefoglaló esetében azt jelenti, hogy a GYF-kormány számára e mostani AB legfeljebb csak akkor jelenthetne komoly politikai akadályt, ha a kabinet valóban jogilag elfogadhatatlan, alkotmányosan aggályos döntéseket hozna. Akkor viszont nagyon is kemény és elszánt partnerrel kerülnek szembe. (Ez egyébként így is van rendjén, magyarul: helyreállt sok-sok év után az elemi rend.)

3.2. Köztársasági elnök

A köztársasági elnök eddigi szerepvállalásait a már megszokott vártalan húzások, meglepő lépések jellemezték ezen a tavaszon is. Lassan másfél év telt el megválasztása óta és egyik politikai tábor sem képes még kellő mélységben megérteni: Sólyom László önjáró. Döntéseiben mindenekelőtt saját személyes meggyőződésének, kevesek által megértett jogérzékének, kissé komplikált politikai filozófiai hitvallásának engedelmeskedik. S nemcsak arra szokott fütyülni, hogy aktuálisan mit vár el tőle hol a jobboldali, hol pedig a baloldali tábor, hanem arra is, hogy a közvélemény éppen mit szeretne tőle látni. Megítélés, vitaalap kérdése, hogyan érdemes viszonyulni ahhoz a szerepkörhöz, ami kétségtelenül radikálisan tér el mind Göncz Árpád, mind pedig Mádl Ferenc gyakorlatától. Annyi bizonyos, hogy a kormányzati nézőpontból eleinte megfogalmazódott aggodalmakat mára nyugodtan fel lehet cserélni más típusú aggályokkal, mert az világos: SL nem éppen az ellenzék elnöke, hanem ennél több is, másabb is. A hosszabbtávú reformszándékok, a társadalom tényleges érdekeinek és a jogállamiság kritériumainak érvényesítésekor viszont a kormány nagyon is számíthat a közvetett támogatására.

Ha végigtekintünk a hatalmi mező legfontosabb intézményein, akkor láthatjuk, hogy a jövődó kormányzás szemszögéből nézve viszonylag kedvezően alakulnak a dolgok. S ehhez még hozzászámíthatjuk az első pontban már részletesen bemutatott MNB-elnökcseré pozitív következményeit is. Így, egyben nézve megállapítható, hogy a tavalyi körülményekhez képest sokkal szerencsésebb és kevésbé konfliktusos a hatalmi mező szerkezete egy ténylegesen eltökélt és cselekedni akaró kormány számára.

Azt viszont így, április elején még nem mondhatjuk meg, hogy GYF kabinetje milyen mértékben képes kihasználni a kedvezőbbre fordult hatalmi/politikai környezetet, ősszel már sokkal egyértelműbben fogalmazhatunk majd. Az előrejelzés egy igen fontos tényezőjeként ezúttal megelégszünk azzal, hogy felhívjuk a figyelmet e változások irányára és a várható tendenciák alakulására.

3.3. Közvélemény

A közvélemény alakulásában nem történtek olyan drámai fordulatok, amelyek részletesebb elemzést igényelnének. A koalíció már tavaly nyár végén elvesztette egykori támogatóinak egyharmadát, meg is látszott ez az októberi önkormányzati választások végeredményén. Az ellenzék vezető ereje pedig megtartotta tavaly tavaszi támogatottságának nagyságrendjét és összetételét is. Ami talán új fejlemény, hogy folyamatosan növekszik a távolságtartó, politikai állásfoglalásra nehezen bírható szektor nagyságrendje.

(Egy bekezdés erejéig ehelyütt kitérnék arra, hogy e sorok írója már több mint egy évtizede azt teszi, hogy a legutolsó három hónap közvélemény-kutatási méréseinek elemzésekor megnézi mind a négy nagyobb intézet kutatásait, egybeveti egymással, és megpróbál kihámozni valamiféle tendenciát, amelyben ugyan benne vannak mind a négy intézmény /Medián, Századvég, Szonda, Gallup/ adatai, de magát a tendenciát szereti a saját feje után megrajzolni. Ennek az az elsődleges oka, hogy kettőt inkább balra húzónak, másik kettőt meg inkább jobbra súlyozónak gondol a szakmai közvélemény: én meg abban bízom, hogy ha valamennyi kutatást figyelembe veszem, akkor a főbb tendenciákat illetően kevésbé tévedhetek.)

A közösen megállapítható tanulság január/március alapján:

- továbbra is meggyőző, kb. 20 % körüli fölényvel vezet a Fidesz az MSZP előtt,

- ez a fölény egyáltalán nem igazolódik akkor, amikor a kormányképesség/kormányozhatóság részletei után tudakolóznak a kutatók, mert ennek megítélésében nincsen lényeges eltérés az ellenzék és a koalíció között,

- magyarul: a többség az ellenzék valós politikai teljesítményével legalább annyira elégedetlen, mint a kormányéval, és a kettő között nincs szignifikáns különbség,

- ez magyarázza azt a meglepő kutatási eredményt, hogy GYF-et - miközben a népszerűségi lista alján van – nem tartják kevesebben alkalmasnak kormányzásra, mint OV-t,

- ebből következően: még a Századvég *sem tud empirikusan kimutatható kormányváltó hangulatot mérni*, s ez több mint meglepő, mert láthatóan maguk az elemzők is zavarban vannak saját adataik kommentálásakor.

A magam megfajtése ez ügyben: a lakosság ugyan nem felejt GYF- nek, nem is szerette meg őt, de a lelkük mélyén jóval többen vannak azok, akik belátták, hogy ezeknek a népszerűtlen döntéseknek a meghozatala: kikerülhetetlen ...

És akkor már jobb, ha valaki olyan viszi végig, akit amúgy sem szeretünk, és úgyis abban bízunk, hogy csak megbukik a legközelebbi választásokon...akkor meg... minek elküldeni azelőtt, mielőtt még elvégezné a kellemetlen munka nagy részét. A többféle magyarázat közül ezt gondolom a kognitív disszonancia tipikus esete jelenlegi feloldhatóságának – és ez tagadhatatlanul nem jó hír azoknak, akik változatlanul abban reménykednek: Csaba királyfi előbb/utóbb hazaérkezik a csillagok ösvényén.

3.4. A külpolitikai feltételekről

Ez az évkezdés mellőzte a drámai jellegű nemzetközi fordulatokat, sőt a béke és emlékezés volt az uralkodó mozzanat. Ötven évvé vált az uniós egység, voltak szép és felemelő pr-gyűlések, és ezeken a magyar politikai osztály reprezentánsai már teljes jogú tagként vehettek részt - szép is volt mindez. Legalább a lakosság jelentős része, ha másból nem, hát ebből újfent értesülhetett viszonylag friss uniós tag-mivoltunkról. Az ünnepi hangulatba azonban némileg belekavart valami olyasmi, amire úgy látszik, hogy még a Eu-vezérkara sem volt előzetesen felkészülve. Vagy felkészítve.

Ennek a tétovaságnak lett némi következménye hazánkra nézve is. Mindenki láthatja évek óta ugyanis azt, hogy a kontinens energia-függősége egészen másképpen értelmezhető azóta, *amióta*:

- Oroszország visszafizette rettenetes adósságait,
- amióta Oroszország nettó tőke-kihelyezővé vált,
- amióta a világ egyéb, hosszú távú olaj- és földgáz-tartalékai olyan helyeken vannak, ahol magukban hordozzák a teljes kiszámíthatatlanság politikai rizikó-faktorát,
- amióta a megállíthatatlan kínai gazdasági növekedés egészen más keretek közé terelte az energia-fegyverekkel való élés- és visszaélés eszközrendszerét....

Egyszóval: minden józan érintett megérthette, hogy az energia-politika nemcsak egy a kulcsfontosságú szakpolitikák között, hanem – minden esély meg van arra, hogy a jövő lehetséges konfliktusainak elsőszámú hordozójává váljék.

Ilyen perem-feltételek mellett sikerül a magyar kormányt nemzetközileg is érzékelhető módon belezavarni egy olyan vitába, ami merőben felesleges és hihetetlenül kártékony jellegű. Az ellenzék úgy látta jónak, ha GYF moszkvai látogatása kapcsán sikerülhetett ruszofillé, orosz csatlóssá maszkírozni azt a szerepet, ami egyébként nevetséges és nem valódi választás következményeként adódott: mert akár a Kék Áramlat, akár a Nabucco – a gáz mindenképpen ugyanarról a vidékről fog érkezni. S történt ez a vita egy olyan periódusban, amikor végre a magyar kivitel is évtizedek óta nem látott arányokban bővíthetett – a keleti piacok irányába. (Ezt is csak zárójelben jegyezzük meg: a Medián április elején megmérte – reprezentatív mintán – hogyan vélekedik a magyar lakosság az oroszokhoz fűződő viszonyunkról? Kiderült, hogy a lakosság többsége egyáltalán nem aggódik az orosz gazdasági jelenlét miatt, s őket is olyan kereskedelmi partnernek tekinti, mint másokat. Az kétségtelen, hogy a Fidesszel szimpatizálók között nagyobb az átlagosnál a félelem, de – ott sem olyan mértékű, amire OV sikeres orosz-ellenes politikát tudna felépíteni. Vagyis ez is olyan melléfogást jelentett, amit a szűk körben kihordott hisztériák alapján volt lehetséges széleskörű politikává transzformálni.

A kutatás részleteiről ld: www.median.hu/object.40e9f5d4)

Nincs terünk ennek az esetnek a kellő mélységű boncolgatására, noha egészen rémes tanulságokkal szolgálhatna: azzal, hogy a hatodik éve begyakorolt, reflexessé vált belpolitikai megosztottság elérte azt a szintjét, amikor már az elemi nemzeti érdekekre sincsenek tekintettel a küzdő felek olyankor, ha azt remélik, hogy ellenfelüket akárcsak egyetlen napra is le tudják, mert le lehet járatni. Felemelő tapasztalat.

S még történt ezen a koratavaszon valami, aminek akár szélesebb nemzetközi visszhangja is támadhatott volna. A Magyarok Világszövetsége megint elérkezettnek látta az időt ahhoz, hogy az egyszer már rettenetes gondokkal járt, kettős állampolgársági népszavazást felmelegítse. Ezúttal – némileg meglepő módon – mindegyik parlamenti párt elhárította magától a partneri szerepkört, s egy-két hét elteltével a határon túli szervezetek is nemtetszésüknek adtak hangot. Egyelőre úgy tűnik, hogy e legújabb provokációhoz nem lesz elegendő támogató, de a korábbi tapasztalatok alapján úgy véljük: ne tekintsük eleve bukottnak ezt a kezdeményezést. Ha valakik mégis abban lennének érdekeltek, hogy az ország újbóli összeugrasztása minden más érdeket megelőzendően fontos, akkor még előkerülhet ez az ügy – később is....

4. Várospolitikai kalandozások

Több megfontolás is szól amellett, hogy Budapest városának politikai viszonyait elkülönített pontban, de mégiscsak tárgyaljuk. A jól ismert érveken túl /a magyar lakosság egyötöde, az itt megtermelt GDP az országosnak kb. 40 %-a, a politikai, művészeti, tudományos, média-élet elképzelhetetlenül és egészségtelenül nagy koncentrációja stb./ mindenekelőtt azért, mert a tavalyi önkormányzati választások másfél évezed után meglehetősen új helyzetet teremtettek Budapesten. Részben azért, mert Demszky Gábor győzelme minden korábbihoz képest vékonyabb volt /és szemben az országos politikával: itt valóban sorsdöntő jelentősége volt annak, hogy az MDF önálló tényezőként kapaszkodott meg/. Részben azért, mert a korábbiakhoz képest egészen új paraméterek mentén kellett megkreálni a várost vezető koalíciót, beleértve a helyettesek számát és személyét. /Nem lehet elfeledkezni pl. a Fidesz nagyfokú kerületenkénti előretöréséről sem.../ El is tartott a koalíció megalakítása, egészen négy hónapig.... Részben pedig azért, mert a szocialista partnerek ma már nem ugyanazok, mint akik oly sokáig voltak, ezért a velük kialakított korábbi alkuk 2007-ben nagyon kevésbé kötötték meg – kötelezték - az új szereplők kezét.

A város jól tájékozott lakói e gondokból természetesen nem sokat érezkelhettek, ám a következményeiből annál többet. Az átlagos hírfogyasztó budapesti állampolgár elképedve hallgathatta: mi folyik itt?

- Először is, hosszú ideig nem sikerült elfogadni a főváros költségvetését (nem függetlenül persze az előbb emlegetett okoktól).

- Azután, hetekig hallgathatta a színházak esetleges becsukása, finanszírozási válsága kapcsán lábra kapott híreket.

- Még ki sem heverhette ezeket, amikor naponta változó információk kezdtek napvilágot látni a bezárandó kórházak köréről, számáról, az elbocsátandók létszámáról stb.

- S végül, az Örök Visszatérés - a négyes Metró, ami lassan olyan lesz, mint Columbo felesége; mindenki hallott róla, de még senki sem látta... (Ezen a tavaszon még az sem biztos, hogy meddig épül, milyen forrásból és hány megállója lesz. Amúgy az ünnepélyes pillanat, a fűrópajzsok elindítása már megtörtént...)

Vajon mi lehet e képtelen és szokatlan zűrzavar mögött?

Teljes körű magyarázattal talán nem szolgálhatunk, annál inkább sem, mert megfigyeléseink szerint majdnem minden szóban forgó, fontos paraméter még mozgó állapotban van. De azért megfogalmazhatunk néhány olyan szempontot, amelyek nélkülözhetetlen darabjai lehetnek egy későbbi, elfogadhatóbb magyarázatot nyújtó, átfogó mozaik-képnek.

- A koalíciót nem lehetett úgy megkötni, mint 2002-ben (tetszetek volna kétharmaddal győzni...), és a fővárosban a liberális/szocialista viszony ma több sebből vérzik, mint bármikor korábban.

- Ennek roppantul fontos – bár meglehetősen kevésbé transzparens - összetevője az, hogy kénytelenek voltak felülvizsgálni azt a soha nyilvánossá nem tett alkupozíciót, miszerint: ha valami a kormányzatban/országos politikában szdsz-es, akkor a fővárosban szocialista...és fordítva... Ezeket az alkukat újra kellett volna kötni, de ezúttal nem volt hozzá megfelelő mennyiségű pozíció. Ezért azután könyörtelen harc kezdődött mindkét párt klientúrájának újra-pozicionálásáért, le egészen a fővárosi tulajdonú/irányítású közüzemek felügyelő bizottságáig...

- Ebbe a lázas átalakulásba elemi erővel kavart be az a nagyhorderejű belső, szocialista változás, aminek jegyében a jól ismert /és kiismert, hagyományosan BIT-es gyökerű/ szocialista lobby gyorsan átalakult. A megszokott, még Kiss Pétertől megörökölt gyénémeterzsis-daneilisztes csoportok helyett megjelent egy másfél évtizeddel fiatalabb, kőkeményen tárgyaló és az érdekeit a klasszikus szdsz-es színvonalon érvényesíteni tudó, ún. Mozaikos garnitúra. Őrölük a korábbi - Demszky-féle - szabadcsapatoknak nem sok fogalmuk volt, és egy-két hónapig föl sem fogták a változások jellegét. Mire visszasírta volna a régi, Erzsikés világot, addigra már minden szinten átrendeződtek a hálózatok, és meglepődve érzékelték, hogy ezúttal nekik kell a kompromisszumok után futni. (Némi metaforát talán megenged az olvasó: véget ért az a világ, amikor Schiffer Jani és Demszky Gábor között ember nem tudott különbséget tenni a tekintetben, hogy melyikük éppen miféle látens

liberális/szocialista érdeket jelenített meg. Ezt mindig is némi mosolygással néztem kívülről tizenhat éven át – lévén, hogy mindketten egykoron az évfolyamtársaim voltak...)²

Tágabb perspektívából szemlélve: előre lehetett tudni, hogy amit a kormány át- és megél, attól nem lesz mentes a főváros sem. Ugyanúgy lázasan kell keresniük a leépítések/spórolások forrásait, ugyanúgy át kell gondolni a nagyvonalú, korábbi fejlesztési terveiket, ugyanúgy versenyhelyzetbe kerülnek az uniós pénzekért, mint a többi város, ugyanúgy fel kell fedniük, hogy miből fogják finanszírozni nemcsak az idei 31 milliárdos hiányukat, hanem az évek során felhalmozott 160 Md-os adósságukat is, ugyanúgy meg kell harcolniuk a következő hat/nyolc év fejlesztési elképzeléseikért, mint minden más önkormányzatnak.

És ez a sokrétű feladat olyan alkalmazkodási kényszereket hívott elő, amire a DG-vezette, csaknem két évtizeden át uralkodó, meglehetősen szűk bázisú fővárosi politikai elit hónapokig nem volt képes megfelelő válaszokat kitermelni. Nem az a csoda, hogy ennyi a gond, ennyi a konfliktus, hanem az, hogy még mindig képesek színlelni a működőképesség sokféle látszatát. E sorok írója nincs teljesen meggyőződve arról, hogy e színlelés az év további szakaszaiban is sikeresen lesz majd előadható. Ma már jelentős erőknek érdeke az is, hogy ezt a kétévtizedes konszenzust fel lehessen rúgni.

Távolabbról szemlélődő elemző talán nem is képes megérteni azt, hogy e fönt leírt gyors átrendeződés a legkülönbözőbb intézményekben: termelő vállalatoknál, középiskolákban, egészségügyi intézményekben, hivatalok tucatjaiban, cégek százainál emberek felmérhetetlen tömegének korábban megnyugtatóan rendezetnek látszó sorsát érinti. (Kb. öt évvel ezelőtt mondta nekem DG – négyszemközt - , hogy "engem azért sem lehet elmozdítani, mert több ezres szocialista klientúrának én vagyok az elsősorú kenyéradója..." Ezt akkor viccnek véltem, ma már tudom , hogy ennek a fele sem tréfa. Sőt, az egész nem az.)

5. Rövid zárszó

Az elemzés elején megemlítettünk három alapvető kihívást, mint a 2007-es év indulását meghatározó tényezőt. Visszatekintve ezekre: a forradalmi hangulat és a veszély egyelőre elmúlt, s nem is látszik komoly esély a visszatérésére. Az őszi károk/kudarok utólagos korrekciója nagyrészt befejeződött, s egyre kevesebb szó esik a hét hetes lázalom tanulságairól. Az idei év első három hónapjában a hatalmi/politikai intézményrendszer gyors

---

² Fél évszázad után erre nem pontosan emlékeztem. Gáborral ugyan évfolyamtársak voltunk, de Sch. János egy évfolyammal fölöttem járt. Akkoriban egy-egy évfolyamról nagyjából ugyanaz a 30-40 ember járt el rendszeresen az egyetemi órákon túli kulturális és egyéb közéleti/egyetemi eseményekre, ezért a szomszéd-évfolyamok hasonló érdeklődésű és aktivitású tagjai sokkal jobban ismerték egymást, mint a saját évfolyamtársaik többségét. KL. 2021. 02. 12.

konszolidációja volt a jellemző. A következő időszakban most már egyértelműen a cselekvőképes és folyamatosan dönteni tudó kormányzás körül alakulnak a belpolitikai viszonyok. A nyári szünetig megtudhatjuk, hogy mit kell komolyan vennünk a reformszándékokból, sőt – talán azt is megláthatjuk: mi lesz mindebből kivitelezhető 2010-ig.

2007. március 30.- ápr. 10.